

Van:

5.1.2e

Aan:

Provincie Gelderland
Mevrouw MoL, gedeputeerde

C.c.

De heer Vreudenhil, gedeputeerde

Datum:

10 december 2024

Onderwerp: Windturbine-syndroom versus HUM-syndroom

Geachte mevrouw MoL,

Bedankt voor uw e-mail waarin u, in antwoord op mijn brieven van 12 november en 9 december, bevestigt dat mijn standpunt bij degene die met de winddossiers belast zijn bekend is. De HUM¹-klachten staan los van windturbines, ze worden met windturbines in verband gebracht. De ernst van deze klachten verklaard de zorgen over laagfrequent geluid en infrasone trillingen die aan windturbines worden toegeschreven. De Franse uitspraak² over het 'windturbine syndroom' was destijds aanleiding voor Kamervragen. Ik heb destijds de uitspraak van de exploitant ontvangen. Deze uitspraak is, mede op basis van een analyse van de Universiteit Gent, gebaseerd op valse verklaringen.

Naast mijn standpunt zijn ook de feiten, de onderzoeksresultaten³, bij de provincie bekend. Niet bekend is op welke manier daar gebruik van gemaakt wordt. Mijn dringende adviezen⁴ vier jaar geleden aan de accountmanager heb ik destijds geen reactie op ontvangen. Het betrof o.a. een onderzoek in opdracht van de provincie van een HUM-klacht⁵ in de gemeente Barneveld en adviezen naar aanleiding van het debacle⁶ met de provinciale werkgroep laagfrequent geluid. Komende week zal ik bij de provincie aandacht vragen voor het Dossier Provincie/ODRA/GGD. Dit dossier maakt deel uit van het dossier RIVM/MinlenW/MinVWS. Mijn advies is de Gelderse kwestie in Gelderland op te lossen zodat dit niet persé gedeeld hoeft te worden met de andere instanties. Op 4 april 2016 heb ik in Bilthoven een overleg gehad met RIVM onderzoekers. Een senior onderzoeker was van mening dat de ODRA empirische onderzoeksmethode wereldkundig gemaakt moest worden. De vakgroep coördinator besliste anders en kondigde aan het MinlenW casuïstiek af te raden en te adviseren laagfrequent geluid aan de vierjaarlijks gezondheidsenquête toe te voegen. Dit advies stond haaks op het thema, de atypische solitaire bromtoonklachten. De RIVM voorlopige richtlijn "Meldingen over een bromtoon"⁷ is in mei 2016 uitgebracht.

¹ Werktitel (2015) Bron: [Laagfrequente ruis en fantoomgeluiden - 5.1.2e](#) 2009

² Hof van Beroep: [Cour d'appel de Toulouse, 3ème chambre, 8 juillet 2021, n° 20 01384.pdf](#)

³ Onderzoeksresultaten klachten over inrichtingen, windturbines en individuele klachten (gemeenten)

⁴ HUM-klachten: langdurig HUM-belast en niet begrepen worden, onbeheersbaar met potentieel risico

⁵ HUM-klacht: solitair waarneming lage dreunen trillingen waarbij fysiek geluid en trillingen zijn uitgesloten

⁶ Werkgroep Lfg: Evaluatie nov '22: Advies ODRA genegeerd, OD's terug bij af. Advies prov. > lesprogramma 5.1.2e

⁷ [Meldingen over een bromtoon : Voorlopige GGD-richtlijn Medische Milieukunde | RIVM](#)

Op 21 november 2017 heeft er in Arnhem overleg plaatsgevonden met een delegatie van het RIVM. Tijdens deze bijeenkomst waarschuwde de toenmalige directeur van ODRA de leidinggevenden van het RIVM voor de gevolgen van het negeren van het advies van ODRA. De delegatie schetste echter een feitelijk onjuiste situatie met betrekking tot de praktijk van atypische solitaire bromtoon- en trillingsklachten. Men stelde dat we op één lijn zaten en dat ODRA van het RIVM verwachtte onderzoek te doen naar de onbekende bron. De correctie van de ODRA-directeur, met het officiële standpunt van ODRA, werd echter volledig genegeerd. ODRA was van mening dat empirisch onderzoek naar klachten een eerste vereiste was om: 1) gevolgschade door het uitblijven van of een onjuiste diagnose te voorkomen, en 2) de ernst en omvang vast te stellen voor gericht medisch onderzoek.

Op 29 juni 2022 heb ik in Bilthoven een twee uur durend overleg gehad met de RIVM domeindirecteur. Uit de contacten met het RIVM en haar opdrachtgever MinlenW hebben is een kwestie ontstaan. Het RIVM weigert de gemaakt fouten en de maatschappelijke gevolgen te erkennen. De ODRA directie heeft op 15 december 2022 een onverstandig besluit bekend gemaakt. De gevolgen tekenen zich de afgelopen jaren in de praktijk af. Dit probleem moet links om of rechts om geadresseerd worden.

In de Zembla-uitzending van 8 december 2022⁸ over windturbines werd Jacqueline Cramer bekritiseerd vanwege haar rol in de totstandkoming van het beleid rondom windenergie en de daarbij horende geluidsnormen. De uitzending stelde dat de normen, die door bewoners als te soepel worden ervaren, mogelijk onvoldoende bescherming bieden tegen gezondheidseffecten zoals slapeloosheid en stress door turbinegeluiden. Omwonenden voelden zich vaak machteloos omdat hun klachten binnen de wettelijke normen vallen en daarmee weinig kans van slagen hebben. Cramer werd indirect in verband gebracht met een gebrek aan aandacht voor deze gezondheidsklachten, wat leidde tot frustratie bij betrokkenen

Navraag bij de bij Windpark N33 betrokken huisarts en geluidsdeskundige leert dat er slechts enkele klachten zijn. Politici kunnen zich de vraag stellen waarom, anders dan bij de ODRA en op persoonlijke titel, er geen dosis-effectonderzoeken zijn verricht. Verschillende deskundige zijn van mening dat de door deze geluidsdeskundige toegepaste methode ongeschikt is voor het wel of niet toewijzen van de klacht aan een (laagfrequent) geluidsbron, een windturbine of een andere bron.

Ik hoop u met het voorgaande te hebben overtuigd dat er voldoende reden is om op korte termijn inhoudelijk overleg te beleggen. Kamervragen over zorgen rondom windturbines kunnen dan in een ander daglicht worden geplaatst. De noodzaak voor een moratorium op de uitrol van deze turbines zal, met de objectieve onderzoeksresultaten, komen te vervallen.

Met vriendelijke groet,

5.1.2e

5.1.2e

⁸ [Geluidsoverlast door windmolens: dit is wat Zembla erover ontdekte - Zembla - BNNVARA](#) (2.00-2.40)